

ČESKÝ DÍPLOM

PIOTR ROWICKI

SPEKTAKL INSPIROWANY M.I.N. REPORTAŻAMI MARIUSZA SZCZYGEŁA
REŻYSERIA I OPRACOWANIE MUZYCZNE – PIOTR RATAJCZAK

TWÓRCZO
Z TEATREM ²⁰¹⁸

MATERIAŁY POD REDAKCJĄ
MICHALINY BUTKIEWICZ

TWÓRCZO
Z TEATREM ²⁰¹⁸

PIOTR ROWICKI

ČESKÝ DÍPLOM

**REŽYSERIA I OPRACOWANIE MUZYCZNE
PIOTR RATAJCZAK**

MATERIAŁY POD REDAKCJĄ
MICHALINY BUTKIEWICZ

Český diplom – opowieść o obywatelach, obywatelach sąsiadującego z Polską kraju. Kraj nazywa się Czechosłowacja, a właściwie Czechosłowacka Republika Socjalistyczna (CSRS), podobnie jak Polska w tamtym okresie, która nazywa się Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL). I Czechy i Polska należą do państw Układu Warszawskiego, paktu, który ma bronić wszystkich państw socjalistycznych przed agresją Zachodu – czegokolwiek byśmy pod tą nazwą nie rozumieli. Współtworzymy także poważny pakt gospodarczy, który nazywa się RWPG – czyli Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. Ten pakt rozwijać ma gospodarkę wszystkich państw bloku socjalistycznego w kierunku rozwiniętej gospodarki socjalistycznej lub, jak niektórzy przywódcy głoszą, w kierunku komunizmu – jako najdoskonalszej formy ustrojowej i gospodarczej. Socjalizm – tak nazywa się ustrój, który panuje od 1945 roku w krajach tzw. bloku wschodniego, a więc i w Polsce i w Czechosłowacji, jest ustrojem, jak nazywają go przywódcy: *sprawiedliwości społecznej, w którym klasa robotnicza stanowi przewodnią siłę narodu*. System polityczny opiera się na dominacji jednej partii. W Czechosłowacji nazywa się ona Komunistyczna (!) Partia Czechosłowacji.

System polityczny i gospodarczy w krajach socjalistycznych jest narzucony przez Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich – ZSRR i jego przywódcę – Józefa Stalina. W Czechosłowacji w formie ostrej, jako stalinowski, system funkcjonuje do początków lat sześćdziesiątych. Od tego czasu do roku 1968 panuje w Czechosłowacji czas odwilży, którą zakończyły wydarzenia *Praskiej Wiosny*. W tym czasie przeprowadzono w Czechosłowacji szereg reform, które zostały brutalnie stłumione najazdem wojsk Układu Warszawskiego. Wojska polskie są wśród agresorów, ale wtedy nazywa się ich „niosącymi bratnią pomoc”. Do władzy dochodzą w Czechosłowacji twardogłowi. Rozpoczynają prześladowania zwolenników reform. Pod koniec lat 70 – tych XX w. rodzi się w kraju opozycja, powstaje organizacja *Karta 77*, do której inicjatorów należał Václav Havel. W Polsce dekada lat siedemdziesiątych rozpoczyna się *Wydarzeniami Grudniowymi* – krwawo stłumionym buntem stoczniovców w Gdyni, Gdańsku i Szczecinie. W roku 1980 powstaje *Solidarność*, wielki, demokratyczny ruch Polaków, którzy zbuntowali się przeciwko socjalistycznej, oszukańczej władzy. W 1981 roku władza odpowiedziała wprowadzeniem stanu wojennego – ostatnim sposobem opanowania buntu narodu. Wcześniej polscy opozycjoniści skupieni w Komitecie Obrony Robotników (KOR) nawiązali kontakty z Václavem Havlem i jego przyjaciółmi. *Karta 77* – to ugrupowanie, które przyczyniło się wydatnie do upadku komunizmu w Czechosłowacji w roku 1989. Od roku 1989, dzięki buntowi Polaków, dzięki *Solidarności*, dzięki oporowi *Karty 77* w całej Europie, także w Czechosłowacji dochodzi do obalenia systemu totalitarnego – socjalizmu. W Czechosłowacji nazywa się to *Aksamitną Rewolucją*, w Polsce *Solidarnością*, w NRD – *obaleniem muru berlińskiego*. Państwa bloku wschodniego wyzwalają się po kolei: Litwa, Łotwa, Estonia, Rumunia...

Český diplom opowiada o losach ludzi, którzy urodzili się w systemie socjalistycznym. Systemie autorytarnym. O jednostkach, które zrozumiały wcześniej, że socja-

lizm nie ma wiele wspólnego z systemem sprawiedliwości społecznej, zmusza ludzi do posłuszeństwa i zaprzeczania własnym wartościom. Pozbawia ich praw obywatelskich i podmiotowości. Nie pozwala marzyć.

Złożone wybory, uwikłania i zakręty ludzkich losów Piotr Ratajczak ukazuje w swoim spektaklu. Tak się składa, że obywatele Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej doświadczali podobnych przeżyć. Warto je prześledzić, żeby uświadomić sobie, że system autorytarny, oparty na sile jednej partii, zawsze uderzy w jednostkę, będzie niszczyć każdego, kto ma inne przekonania, niezależnie od narodowości.

Michalina Butkiewicz

Ewa Malik

JĘZYK POLSKI

TEMAT:

**Dobry zwyczaj? Nie pożyczaj?
O zapożyczeniach i źródłach
języka polskiego.**

Scenariusz zajęć łączący treści podstaw programowych języka polskiego i historii. Byłoby wskazane, żeby zostały zrealizowane we współpracy nauczycieli tych przedmiotów.

Przeznaczone są dla uczniów i uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Powinny zostać przeprowadzone przed spektaklem *Český diplom*, zrealizowanym w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu.

CELE:

Uczniowie/ uczennice:

- poszerzają swoją wiedzę na temat historii i kultury Czech w kontekście historii Polski
- porządkują i sytuują w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko – czeskimi
- rozumieją wartość dziedzictwa kulturowego Czechów
- dostrzegają związki językowe, historyczne i kulturowe Polaków i Czechów
- rozpoznają zapożyczenia językowe i wskazują ich źródła i uwarunkowania historyczne
- oceniają zasadność użycia zapożyczeń
- rozwijają postawę ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych narodów
- rozumieją i stosują określenia: kultura europejska, dziedzictwo kulturowe
- rozumieją sens integracji poszczególnych krajów Unii Europejskiej.

METODY:

- Quiz
- Ćwiczenia językowe
- Wykład
- Dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- Karta pytań – zał.: 1a i b.
- Komputer i rzutnik z dostępem do Internetu
- wybrane słowniki wyrazów obcych.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Historia:

Quiz na temat Czech – zał.: 1a i 1b.

Uczniowie/ uczennice losują pytania dotyczące historii i kultury Czech

Uwaga: do zadania może być także wybrana grupa ochotników, którzy będą rywalizować między sobą, albo można przyjąć dla tej części formułę popularnego teletur-nieju telewizyjnego, np.: *Jeden z dziesięciu*.

Zakładam, że wprowadzenie aktywnej i rywalizacyjnej formuły ułatwi zrozumienie tematu. Pomoże w dobieraniu argumentów i w dyskusji zaplanowanej w następnej części lekcji – lekcji języka polskiego. Przygotowane pytania odnoszą się do wiedzy ogólnej uczniów na temat historii i kultury naszego południowego sąsiada oraz do losów bohaterów spektaklu *Český díplom*.

Odpowiedzi na poszczególne pytania powinny być przez nauczyciela uzupełniane i poszerzane.

Na zakończenie zajęć nauczyciel ocenia wyróżniających się uczniów i uczennice.

Język polski:

1. Wprowadzenie i rozumienie terminu: języki słowiańskie.

Zainicjuj rozmowę o historii języka polskiego. Wskaż, że tym, co bardzo mocno łączy Polaków i Czechów jest wspólny rodowód językowy – grupa języków prasłowiańskich. Językiem prasłowiańskim posługiwali się ludy zamieszkujące tereny pomiędzy Odrą a Bugiem oraz Bałtykiem i Karpatami. W wyniku ekspansji plemion w stronę Dniepru i Desny grupa prasłowiańska rozpadła się na grupy: wschodniosłowiańską, zachodniosłowiańską i południowsłowiańską, w obrębie których wykształciły się osobne języki:

- a) wschodniosłowiańska: białoruski, ukraiński, rosyjski, rusiński i wymarłe: staroruski oraz starobiałoruski
- b) zachodniosłowiańska: czeski, słowacki, języki łużyckie: dolnołużycki, górnołużycki, języki lechickie: kaszubski, języki połabskie, polski
- c) południowsłowiańska: serbski, chorwacki, serbsko-chorwacki, macedoński, bułgarski, słoweński, wymarły: staro-cerkiewno-słowiański.

2. Wskaż na wpływ języka czeskiego na język polski. Postaraj się w swoim wykładzie uwzględnić następujące zagadnienia:

- Język naszych południowych sąsiadów miał silny wpływ na język polski:
 - język czeski wpływał dwojako: z jednej strony pośredniczył w przyjmowaniu wyrazów łacińskich, a z drugiej kształtował fonetycznie wyrazy staropolskie
 - przyjęcie chrztu przez Mieszka I z rąk czeskiego kapłana zaowocowało w sferze językowej przejściem czeskiej terminologii chrześcijańskiej i słów związanych z religijnym obrzędkiem rzymskokatolickim
- Polskie słownictwo religijne wzbogacało się trzema drogami:
 - przez zapożyczenia
 - tłumaczenia wyrazów obcych (tzw. kalki)
 - na drodze nadawania nowych, chrześcijańskich znaczeń wyrażeniom rodzimym.

W ten sposób pojawiły się w polskim takie wyrazy jak: kościół (czes.kostel, łac.ca-stellum), opat (czes. Opat, łac. abbate), poganin (czes. Pohan, łac.paganus) itp.

Fonetyczne wpływy czeskiego to takie przekształcenia, jak: wiesiele (staropol.) – wesele (współ.), sierce – serce, obywatel – obywatel.

- Bliskość lepiej rozwiniętego państwa, a takim w średniowieczu pozostawały Czechy, spowodowała przejmowanie czeskiej wymowy i zasad gramatycznych.

3. Początek renesansowego kształtowania polszczyzny znacznie osłabił wpływy czeskie. Świadomość językowa Polaków, która budziła się w dobie renesansu wśród elit, była powodem nawoływań o czystość rodzinnego języka.

Łukasz Górnicki, autor *Dworzanina polskiego* krytykował powszechną w jego czasach praktykę posługiwania się wyrazami obcego pochodzenia.

Pisał: *„...abowiem nasz Polak, by jedno kęs z domu wyjechał, wnet nie chce inaczej mówić, jedno tym językiem, gdzie troszkę zmieszkał, jeśli był we Włoszech, to za każdym słowem, Signor, jeśli w Francyej, to, Par ma foie: jeśli w Hiszpaniej, to, Nos otro cavaglieros; a czasem drugi, chocia nie będzie w Czechach, jedno iż granicę Śląską przejedzie, to już inaczej nie będzie chciał mówić, jedno po czesku, a czeszczyzna wie to Bóg jaka będzie. A jeśli mu rzeczesz, żeby swym językiem mówił, to powieda, iż zapomniał, aboże mu sie przyrodzony język prawdziwie gruby widzi, czego dowodząc, wyrwie jakie staropolskie z Bogarodzice słowo, a s czeskim jakim gładkim słówkiem na sztych je wysadzi, aby swego języka grubość, a obcego piękność pokazał. Nakoniec i s tym na plac wyjedzie, że niemal każdy w polskim języku wymowca czeskich słów miasto polskich używa, jakoby to było naschwał dobrze”.*

4. Zainicjuj krótką dyskusję na temat istoty zapożyczeń, ich uzależnienia od kontaktów kulturalnych, politycznych, ekonomicznych z innymi krajami.

Można podać kilka przykładów lub zwrócić się do uczniów o podanie własnych. Można także postawić hipotetyczne pytanie:

- Czy język polski mógłby obejść się bez używania zapożyczeń?

5. Uczniowie/uczennice wykonują w grupach ćwiczenie, którego celem jest określenie wpływu określonych wydarzeń historycznych na przejście do polszczyzny słów z obcych języków.

Wykonują to zadanie z wykorzystaniem słowników wyrazów obcych, według poniższego schematu:

Ćwiczenie:

Wyszukaj w słowniku wyrazy pochodzące z innych języków i uzupełnij tabelę.

wyraz zapożyczony	język, z którego pochodzi ten wyraz	wydarzenie historyczne, z którym wiąże się napływ zapożyczenia

Przykłady zapożyczeń:

Okres	Fakt historyczny	Język	Sfera znaczeniowa	Przykłady
X – XII w.	Przyjęcie chrześcijaństwa	łacina	liturgia, szkolnictwo	bierzmowanie, chrzest, żak, kościół, krzyż, msza, ołtarz, opat, pacierz, papież, przeor
XIII w.	Po najazdach tatarskich – osadnictwo niem., rozwój miast i handlu	język niemiecki	nazwy urzędów miejskich; nazwy rzemieślnicze	sołtys, wójt, gmina, rada, plac, ratusz, rynek, fara, spichlerz, pflatnerz, rymarz, ślusarz, warsztat
XI – XIV w.	Związki polityczne	język czeski	różne	braćy, harce, hańba, hardy, hojny, hrabia, obywatel
XVI w.	Zainteresowanie kulturą antyku	łacina	oświata	arkusz, atrament, bibuła, dekret, linia, suma, testament, wizytacja
XVI w.	Małżeństwo polskiego króla z Boną Sforzą	język włoski	sztuka renesansu włoskiego: architektura, muzyka, teatr; kulinaria;	fraszka, willa, altana, bas, balet, sopran, tenor, szparagi, kalafior, kalarepa, kapusta, sałata, sztylet, szpada, pawęż
XVII w.	Panowanie Stefana Batorego	język węgierski	militaria; ubiór	hajduk, pacholek, hejnał, rokosz, orszak, szereg, kontusz, kita
XV-XVII w.	Po unii z Litwą	język ruski, ukraiński	różne	kniaź, czereda, czereśnia, czeremcha, hoży, hultaj, hreczka, hreczkosiej, rozhovor
XVII w.	Wojny i sojusze	wpływy tatarskie	wojskowość, hodowla koni	czambuł, buńczuk, kańczug, orda, nahajka, całun, jasyr, bohater, bachmat bułany, gniady, kary, rumak
XVII w.	Królowe – Francuzki: Maria Ludwika, Marysieńka Sobieska	język francuski	język elity dworskiej, język teatru, kultury	afisz, aleja, ambaras, awans, awangarda, awantura, bagatela, balkon, batalion, buduar, fotel, fryzjer, gabinet, konsekwencja, magazyn, maniera, perfumy, salon, spryt, suterena, szosa, restauracja, toaleta, wazon
XIX w.	Rozwój cywilizacji, rewolucja komunikacyjna	język angielski	sport, żegluga, komunikacja	boks, brydż, mecz, sport, sprinter, slalom, skuter, szyper, skwer; telefon, telegraf
XX w.	Procesy globalizacji, rozwój technologiczny	język amerykański	rozwój nauki, nowe technologie, instytucje i stanowiska	dżinsy, jazz, komputer, interfejs, menedżer, lifting, firma konsultingowa

6. Lekcję można zakończyć posumowaniem, że:

- fragment *Dworzanina polskiego* dowodzi, że zjawisko wpływu języków obcych na polszczyznę było zauważane od niemal początku polskiego systemu językowego
- język polski najwięcej przejął z języka czeskiego po powstaniu państwa polskiego i po przyjęciu chrześcijaństwa
- w zasadzie wszystkie słowa dotyczą obrzędowości religijnej i organizacji sfery społecznego życia.
- zadziwia fakt, że naród czeski, od którego Polacy przejęli chrześcijaństwo i słownictwo religijne, z czasem stał się ateistyczny. Naród polski z czasem stał się jednym z najbardziej katolickich krajów w Europie.

Zaznacz także, że Czesi bardzo dbają o to, by nie nadużywać zapożyczeń, dlatego w ich języku odnajdujemy wyrazy, które mogą nas zaskakiwać.

Interesujący może wydać się fragment wywiadu z Mariuszem Szczygłem, w którym autor wypowiada się na ten właśnie temat.

<https://www.youtube.com/watch?v=kgVtmhuODdM>

ZAŁĄCZNIKI:

Zał. 1a – pytania:

1. Kiedy pojawiły się na terenach Europy Środkowej pierwsze plemiona słowiańskie?
2. Na czym polegała działalność Cyryla i Metodego na Wielkich Morawach?
3. Jak nazywał się pierwszy czeski ród królewski?
4. Jak nazywała się księżniczka czeska z rodu Przemyślidów, żona Mieszka I?
5. O ślubie księżniczki Dobrawy z Mieszkiem I dowiadujemy się z przekazu praskiego kronikarza Komasy. Jak nazywał się autor kroniki, w której opisane zostały dzieje pierwszych Piastów?
6. Kto jest autorem najbardziej znanego przedstawienia ikonograficznego Dobrawy?

7. Jak na imię miał biskup praski, czeski święty, apostoł Prusów?
8. Król Czech, który na początku XIV w. podbija część ziem polskich i zdobywa koronę Polski, a następnie Węgier to...
9. Który król Polski zrzekł się ziem śląskich na rzecz czeskiego władcy?
10. Kim byli husyci?
11. Kim był Jan Hus?
12. Jak nazywał się zbiór postulatów wynikających z nauczania Jana Husa?
13. Kiedy toczyły się wojny husyckie?
14. Kto w Europie kontynuował po Janie Husie ideę reformacji?
15. Jak nazywał się czeski ruch społeczno – religijny, który wywodził się z husytyzmu i w drugiej połowie XV w. zmuszony został do emigracji, cieszył się on w Rzeczpospolitej największą tolerancją religijną.
16. W którym okresie historycznym panowała w Polsce moda na czeszczyznę?
17. Św. Wojciechowi przypisuje się autorstwo jednej z najbardziej znanych średnio-wiecznych pieśni polskich. Jaka to pieśń?
18. Jak nazywa się nauka humanistyczna poświęcona studiom nad literaturą, językiem, kulturą, sztuką, historią Czechów?
19. Jak nazywał się pisarz żyjący w Pradze, autor słynnej powieści *Proces*?
20. Część Śląska Cieszyńskiego. W okresie międzywojennym teren sporny pomiędzy Polską a Czechami to...
21. Kiedy wybuchła *praska wiosna*?
22. Czym była *aksamitna rewolucja*?
23. Kim był Václav Havel?
24. Jak nazywa się pochodzący z Czech reżyser filmowy, twórca filmu *Lot nad kukłowym gniazdem*?
25. Znany polski autor reportaży o tematyce czeskiej.
26. Które z języków europejskich należą do grupy języków słowiańskich?
27. Czeska piosenkarka, której kariera została przerwana po wydarzeniach *praskiej wiosny*.
28. Jego śmierć była protestem przeciwko agresji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację.
29. Uznawany za najbardziej znanego czeskiego piosenkarza.
30. Reżyser spektaklu *Český diplom* opartego na reportażach Mariusza Szczygła.

Zał.1 b – odpowiedzi

1. V- VI w.
2. wprowadzenie liturgii słowiańskiej, rozwój pisma staro – cerkiewno – słowiańskiego
3. ród Przemyślidów
4. Dobrawa.
5. Kronika Anonima zw. Gallem.

6. Jan Matejko.
7. św. Wojciech.
8. Wacław II z rodu Przemyślidów.
9. Kazimierz Wielki.
10. Zwolennicy Jana Husa.
11. Żył na przeł. XIV/ XV w. czeski duchowny, bohater narodowy, filozof, reformator Kościoła, prekursor protestantyzmu.
12. *Artykuły praskie*. Domagano się w nich prawa do swobodnego głoszenia Słowa Bożego, przywrócenia komunii pod dwiema postaciami dla świeckich, odebrania duchowieństwu władzy świeckiej, karania za grzechy śmiertelne przez władzę świecką.
13. 1419 -1436.
14. Marcin Luter.
15. Bracia czescy.
16. Średniowiecze.
17. Bogurodzica.
18. Bohemistyka.
19. Franz Kafka.
20. Zaolzie.
21. 1968r.
22. Wydarzenia w 1989 roku, które doprowadziły do transformacji ustrojowej Czechosłowacji.
23. Czeski pisarz i dramaturg, prezydent Czechosłowacji (1989 -1992) oraz pierwszy prezydent Czech (1993 -2003).
24. Milos Forman.
25. Mariusz Szczygieł.
26. Języki: polski, białoruski, ukraiński, słowacki, serbski, chorwacki, bułgarski, słoweński.
27. Marta Kubisowa.
28. Jan Palach.
29. Karel Gott.
30. Piotr Ratajczak.

Michalina Butkiewicz

JĘZYK POLSKI
(2 godziny lekcyjne)

TEMAT:

Losy i emocje bohaterów spektaklu
Český diplom. Rozmowy w kontekście
przedstawienia Teatru im. Jana
Kochanowskiego w Opolu.

Lekcje języka polskiego realizowane przed lub po obejrzeniu spektaklu.

CELE ZAJĘĆ:

Uczniowie/uczennice:

- nazywają własne intencje i emocje
- rozpoznają i nazywają intencje i emocje bohaterów i bohaterek spektaklu
- wskazują i omawiają przykłady prześladowań za przekonania w systemie socjalistycznym w Czechosłowacji
- wskazują i omawiają sposoby manipulacji stosowanych wobec obywateli przez władzę w systemie socjalistycznym w Czechosłowacji
- wskazują i omawiają wydarzenia historyczne w Czechosłowacji, które ukazują przykłady walki obywateli o wolność – *Praska Wiosna, Karta 77, aksamitna rewolucja*
- pracują w grupie.

METODY:

- praca w małych grupach
- praca indywidualna
- dyskusja
- drama – model – współpraca, role.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- *Český diplom* — spektakl Teatru im. Jana Kochanowskiego
- *Gottland* – zbiór reportaży Mariusza Szczygła (po jednym egzemplarzu dla grupy)
- kartki A4
- kredki świecowe, sznurki i klamerki
- plansze szarego papieru
- tablica multimedialna lub komputer, albo telefony komórkowe z dostępem do Internetu – opcjonalnie.

W dniu poprzedzającym zajęcia:

- przygotuj salę do zajęć tak, aby stoliki stały tylko przy ścianach, a krzesła zostały ustawione w kręgu
- przymocuj pod sufitem 5 sznurków, przeciągając je po całej sali.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Drama – Model – Współpraca:

1. Zajęcia rozpocznij od rozmowy o nastroju i samopoczuciu, zaproponuj, aby uczestnicy/ uczestniczki zapisali swoje stany jednym słowem na szarym papierze. Wspólnie, krótko omówcie swoje nastroje.
2. Podziel grupę na 5-osobowe zespoły i każdemu z nich daj kartę z fragmentem tekstu scenariusza spektaklu (losy jednego z bohaterów/ bohaterek spektaklu (*Český diplom*) – zał.: 1 – 4.

3. Poproś, aby każda grupa we własnym gronie, przeczytała tekst, najlepiej wykorzystując zasadę podziału na role. Ważne, aby tekst został przeczytany 2 lub 3 razy.
4. Zaproponuj, aby uczniowie/ uczennice nazwali/ły i zapisali/ły odczucia, które towarzyszyły im w czasie czytania (indywidualnie). Mogą także określić je kolorami — rozdaj kredki świecowe i czyste kartki A4.
5. Zaproponuj rozmowę na temat tych emocji, zwracając uwagę na określenie powodów takich przeżyć.

Spodziewam się, że pojawią się wypowiedzi o zaskoczeniu, niedowierzaniu, nierozumieniu zachowań, reakcji i sytuacji, w jakich znaleźli się bohaterowie i bohaterki. Będzie to bardzo dobra okoliczność do wyjaśnienia uczniom i uczennicom jak podstępnie i nieuczciwie działał system socjalistycznego państwa autorytarnego, jak wykorzystywano wszelkie sposoby do eliminowania źródeł oporu, jak zastraszając społeczeństwo, niszczone i eliminowano jednostki, innych, mających własny system wartości.

6. Poproś, aby uczniowie/ uczennice zawiesili/ ły kartki na sznurkach, korzystając z klamer. Każdy sznurek dotyczy jednej bohaterki lub bohatera.
7. Poproś, aby w Internecie wyszukali zdjęcia swoich bohaterów/ bohaterek, wydrukowali je, zawiesili na początku sznurka i zapisali ich nazwiska.
8. Zwróć uwagę, że spektakl ukazuje losy autentycznych postaci, których doświadczenia związane są z historią Czechosłowacji i Czech i że zdeterminowane zostały przez wydarzenia historyczne tego narodu.
9. Rozdaj kartki — teraz już każdemu uczniowi i uczennicy z fragmentem tekstu przedstawienia:

GŁOS

My obywatele i obywatelki Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej.

WSZYSCY

Czechosłowacy i Czechosłowaczki.

GŁOS

Jesteśmy szczęśliwi i dumni, że możemy żyć w tak pięknym, choć niewielkim kraju.

WSZYSCY

Woda huczy wśród łąk,
bory szumią pośród skał,
w sadzie pyszni się wiosenny kwiat,
widać że to ziemski raj!

GŁOS

Kraj, w którym nigdy nikomu nie jest smutno.

10. Zaproponuj, aby uczniowie i uczennice uświadomili sobie sytuację życiową bohatera/ bohaterki, którym zajmowali się wcześniej w pracy grupowej i aby każda grupa głośno, chórem wypowiedziała powyższe słowa z kartek.

11. Poproś, aby wszyscy wymieszali się, zaczęli chodzić po sali i na każde Twoje kląśnięcie wykrzykiwali linijkę tekstu.

Zmieniaj nastrój, oczekuj radosnych, entuzjastycznych okrzyków. Nawet, gdyby to było przesadne. Zmieniaj tempo i kierunki marszu.

Moim celem jest, aby w trakcie wykonywania zadania okazało się, że uczniom i uczennicom z trudem przychodzi okazywanie radości. Jeśli tak się stanie, udało się! Odczuli fałsz systemu! Zapytaj o przyczyny. Najprawdopodobniej uzyskasz informację, że bohaterom, o których myślą, wcale nie żyło się dobrze i radośnie oraz, że ich doświadczenia życiowe nie pozwalają na wypowiedanie tekstu z przekonaniem.

Wskaż, że społeczeństwa żyjące w systemie socjalistycznym, w tamtym czasie, były zmuszane do wyrażania poglądów i myśli niezgodnych z własnymi przekonaniem. Losy bohaterów i bohaterek spektaklu tego dowodzą.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik 1

SCENA. KUBIŚOVA.

KONFERANSJER

Zdobywczyni Złotego słowika, złotej i brązowej liry, laureatka niezliczonych festiwali w kraju i za granicą, podbiła serca słuchaczy Pragi, Bratysławy, Paryża, Cannes i Londynu, teraz przed wami, wielka, wspaniała, niesamowita...Martaaaaa, Kubiśova!

KUBIŚOVA

Ale ja nic nie pamiętam...słów, melodii, nawet nie wiem w której ręce trzyma się mikrofon.

KONFERANSJER

No, śmiało, tego się nie zapomina.

WSZYSCY

Śmiało! Marta! Śmiało!

KUBIŚOVA

Zapomina. To się bardzo dobrze i bardzo mocno zapomina.

KONFERANSJER

No, pani Marto, przecież to takie proste.

WSZYSCY

Proste. Proste. Marta. To jest proste.

KONFERANSJER

Pani stoi tu, to jest mikrofon, tam jest publiczność. Kochają panią, pani ma głos jak anioł.

Pani ma głos jak Vondraczkova, Gott i Jiri Korn razem wzięci. Pani ma talent, możliwości, no proszę pani, jak się to ma wszystko, to grzech jest nie śpiewać.

Ostatni raz proszę, błagam, wszystkie bilety sprzedane, to się musi udać.

GŁOSY

Marta! Marta! Marta!

KUBIŚOVA

Kiedy stałam przed wami, patrzyłam wam w oczy, czułam wielką siłę, czułam, że jestem nieśmiertelna, niezniszczalna, że nic i nikt nie będzie w stanie mnie zatrzymać. Kochacie mnie, uwielbiacie, chcecie słucać.

Koncerty, festiwale, hotele, samoloty, sława, pieniądze, nie wiedziałam, że to jest tak kruche i że wystarczy sekunda, żeby wszystko się roztrzaskało.

[...]

KUBIŚOVA

Gdyby ktoś mi powiedział, że przez sześć lat będę w granatowym fartuchu w spółdzielni Kierunek składać plastikowe misie, wyśmiałabym go.

[...]

KUBIŚOVA

Jestem made in Czechoslovakia.

Wyjątkowy, niepowtarzalny produkt i duma Pragokoncertu.

Ubrana, uczesana, umalowana, zapakowana i wysłana.

Do słuchania, patrzenia, w radiu, telewizji, na festiwalu.

Vašku, Heleno, mam teraz przerwę, dostawa misi made in Czechoslovakia właśnie wyjechała do Związku Radzieckiego, chodźcie zaśpiewamy.

Pojawia się Helena Vondraczkova i Vaclav Neckar. Śpiewają swój największy przebój.

KUBIŠOVA

Nazywamy się Golden Kids.

[...]

KUBIŠOVA

Co zrobiłam nie tak?

Nic. Zaśpiewałam niewłaściwą piosenkę, w niewłaściwym czasie.

A potem wszystko potoczyło się samo, bez mojego udziału.

Po prostu. Któregoś dnia po Pradze zamiast autobusów i tramwajów zaczęły jeździć czołgi. I nie były to czeskie czołgi.

A ja jako sławna i powszechnie lubiana artystka czechosłowacka powinnam milczeć. Powinnam się zamknąć.

A ja zaśpiewałam:

Ať mír dál zůstává s touto krajinou.

WSZYSCY

Zloba, závist, zášť, strach a svár,

ty ať pominou, ať už pominou.

Ted' když tvá ztracená vláda věcí tvých

zpět se k tobě navrátí, lide, navrátí.

[...]

PROTESTUJĄCY

Marta! Marta! Marta!

Dubček! Dubček! Dubček!

Wolność! Wolność! Wolność!

KUBIŠOVA

Byłam dumna, czułam się jakimś bardem, myślałam, że jestem wyrazicielką tłumów, emocji, gniewu, wściekłości, narodowym dobrem, symbolem.

WSZYSCY

Wolność! Wolność! Wolność!

KUBIŠOVA

Wierzyłam, że za mną są tysiące, setki tysięcy, że zwyciężymy, pokonamy okupantów, będzie wolność, miłość i że znów wszystko będzie tak jak było.

Ale nie było.

Zał. 2.

MILICJANT

Pozwólcie do mnie towarzyszko Kubiśova.

KUBIŠOVA

Po co?

MILICJANT

Czyja to noga, pytam się!

KUBIŠOVA

Nie wiem.

MILICJANT

A to, czyje to jest?

KUBIŠOVA

Dlaczego pan się tak na mnie gapi!

MILICJANT

Nie pan, tylko towarzysz milicjant i nie gapię się tylko ustalam nagie fakty. Tak. To by się zgadzało. Odwróćcie się.

KUBIŠOVA

Nie rozumiem, co chodzi?

MILICJANT

Nie grajcie mi tu żelaznej dziewicy, bo my wiemy co wy tam na zachodzie robiliście, wszystko wiemy. My was znamy Kubiśova, mamy film, który żeście nagrali za tysiąc marek, podkreślam, nie koron, ale niemieckich marek, w jednej z praskich willi.

[...]

MILICJANT

To jeszcze nie wszystko. Mamy do okazania duński magazyn, „Gorące kotki”, dobrze się przyjrzyjcie Kubiśova, my w komendzie dobrze się przyglądaliśmy tym zdjęciom, niektórzy brali nawet je do domu i dalej się im przyglądali. I tam wszystko widać, jak na dłoni.

KUBIŠOVA

To kłamstwo! Obrzydliwe kłamstwo!

MILICJANT

Uspokójkcie się!

Gorące kotki rozesłane zostały wszędzie. Do biur koncertowych, gazet, radia i telewizji. Każdy nawet najmniejszy dom kultury, dostał waszą, za przeproszeniem gołą dupę żeby naocznie mógł się przekonać, jaka jesteście kurwa, towarzyszeko Kubišova.

KUBIŠOVA

A pan? Jak pan się z tym czuje? Przecież pan wie, że to nieprawda. Fotomontaż.

MILICJANT

Szczerze?

Jako milicjant uważam, że pani kurewskie pieśni niszczą moralność.

Jako człowiek i mężczyzna, śpiewam je sobie przy goleniu. Pani ma głos jak anioł.

Dlatego z dniem tym i tym, z powodu tego i tego, władza nasza najwyższa, naszej socjalistycznej Czechosłowacji zabrania wam śpiewać i demoralizować naszą młodzież, nasze społeczeństwo.

Rozumiecie Kubišova?

KUBIŠOVA

Nie rozumiem.

27 stycznia 1970, hala sportowa w Ostrawie ostatni występ Golden Kids.

Kilka dni później decyzją władz zostajemy rozwiązani.

Ostatni singel, „Kde máš ten dům”, zostaje komisyjnie zniszczony.

Vondraczkova i Nečkar mogą grać dalej i grają.

Wszyscy myślą, że mnie zdradzili, zostawili, że się sprzedali, to nieprawda. Musieli.

Nie mogli inaczej.

Znikam. Rozpływam się.

Przez dwadzieścia lat nie puszczą ani jednej mojej piosenki. Ani w radiu ani w telewizji.

Nie mogę śpiewać.

Nie mogę mówić.

Nie mogę oddychać.

Nie mogę wyjechać.

Nie mogę się zabić.

Oskarżam grupę zbrodniczych partyjnych zwyrodnialców, że pozbawili moje życie sensu.

Pozbawili mnie przyjaciół, muzyki, radości i środków do życia.

Doprowadzili do poronienia w ósmym miesiącu i mojej śmierci klinicznej.

Marta Kubišova nigdy nie istniała.
Nie żyła i nie śpiewała.
To wszystko to był czeski film.
Aż do roku 89.

GŁOS

Przepraszam, nie mogłem inaczej.

[...]

KUBIŠOVA

Nie mam do nikogo pretensji. Tak widocznie musiało być.

Kubišova śpiewa Modlitwę

Zał. 3.

Jan Palach

PALACH

W proteście przeciwko agresji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację i powszechnej apatii czeskiego społeczeństwa 16 stycznia 1969 o godz. 16 dokonałem aktu samospalenia przed Muzeum Narodowym na placu Wacława w Pradze.

MOSEROVA

Myślałeś o tym. Wiedziałaś co robisz?

PALACH

Nie byłem sam. Wymyśliliśmy to wspólnie, wypadło na mnie. Miałem szczęście.

MOSEROVA

A w tej grupie jak żeście ustalali, rozumiem, że rozmawialiście o wszystkim.

PALACH

Pewnie! To otwarta grupa, nie mieliśmy przed sobą tajemnic.

MOSEROVA

Żadnych pytań, wątpliwości.

PALACH

Żadnych.

MOSEROVA

A twoja matka. Czy była mowa o niej?

O tym, co ona będzie czuła. O tym, że do końca życia będzie musiała cierpieć. Ty umierałeś 72 godziny a ona?

PALACH

Nie! Kurwa! Nie chcę tego słuchać.

MOSEROVA

A może to był wygłup? Szpan? Studencki wybryk?

PALACH

Może? Nie wiem. Nie wiem co to było i nie zastanawiałem się nad tym. Co mam jeszcze powiedzieć? Że się bałem? Że narobiłem w gacie jak przykładałem zapalną? To chcesz usłyszeć? Ciekawi cię? Was to interesuje? Przecież ja jestem ze spiżu, ja nie nawalę w gacie, najwyżej gołąb może na mnie narobić. Tylko on. Jestem nie-tykalny. Nieśmiertelny. Wszystko co możesz zrobić, to złożyć u mych nóg kwiaty, to tyle.

Zdenek masz jakieś fajki, wkurwiłem się.

[...]

MOSEROVA

Przepraszam.

Nie mogłam tego zrozumieć. Wszyscy byliśmy wściekli na to co się dzieje, na swój los, na swój kraj, na ruskich, ale tylko ty coś z tym zrobiłeś. I powtarzałeś jak jeszcze mogłeś mówić. Proszę powiedzieć wszystkim, dlaczego to zrobiłem.

Ty nie zrobiłeś tego przeciwko sowieckiej okupacji, ty zrobiłeś to przeciw nam wszystkim, przeciw naszej głupocie, lenistwu, przeciw temu, że jesteśmy tak słabi i zdemoralizowani.

Chciałeś to zatrzymać. I udało ci się. Widziałam te smutne oczy, te twarze, tysiące twarzy na twoim pogrzebie i wtedy w jakiejś części rozumiałam dlaczego.

Dlatego.

Miałeś ogromny wpływ na nich.

I na mnie.

Tyle, że później wielu zapomniało o tamtej atmosferze, o tamtych nas.

Zapomniało o tobie.

ADAMEC

I wtedy pojawiłem się ja.

PALACH

Ciebie nie ma w tej historii. Może masz rację. Oni naprawdę zapomnieli.

MOSEROVA

On też jest. Przeżyłam to, może jeszcze bardziej.

W osiemdziesiątym dziewiątym myślałam, że wygraliśmy, że ta cała nasza walka, ta nasza wiosna, to co ty zrobiłeś i te wszystkie straszne rzeczy, które całe dziesięciolecia nas gnębiły...że to miało sens, że wygraliśmy.

Ja po prostu uwierzyłam.

Uwierzyłam w człowieka, w Czecha, w to, że będzie lepiej, inaczej, mądrzej.

Byłam głupia. Byliśmy głupi.

Myśleliśmy, że teraz jest prawdziwa wolność. Rzuciłam się w działanie. W Radzie Narodowej, jako ambasador, w Australii, Nowej Zelandii. W ONZ, w UNESCO, w senacie, startowałam na prezydenta...przegrałam i wtedy, ty...

Siedziałam przy twoim łóżku i trzymałam cię za rękę. Tak jak jego.

Pomyślałam, że to bez sensu.

Że może powinnam zamknąć się w pokoju i tłumaczyć kryminały. W nich dobro zawsze zwycięża. Tylko w nich.

ADAMEC

Piękny życiorys! Cudowny. Tylko w ramkę powiesić. Jesteś szczęśliwa?

MOSEROVA

A ty?

ADAMEC

Bardzo. Najbardziej w dniu kiedy to zrobiłem, w te kilka sekund kiedy na oczach całego świata stałem się pochodnią numer 1.

MOSEROVA

Dlaczego?

Moseroва zaczyna powoli się wycofywać, Adamec i Palach wyciągają swoje manifesty i czytają jednocześnie, przekrzykując się, przeszkadzając sobie.

ADAMEC

Drodzy mieszkańcy świata!

PALACH

Drodzy mieszkańcy Pragi!

Ze względu na to, że nasze narody znalazły się na krawędzi beznadziei, zdecydowaliśmy się wyrazić swój protest i obudzić naród tej ziemi.

ADAMEC

Tak zwana demokracja, o którą walczyliśmy nie jest prawdziwą demokracją.

Jest dyktaturą urzędników państwowych, bankierów i innych urzędników, którzy depczą zwykłych ludzi.

PALACH

Nasza grupa złożona jest z ochotników, zdecydowanych spalić się dla naszej sprawy. Ja miałem honor wylosować nr 1 i uzyskałem prawo napisania pierwszych listów, a także wystąpić jako pierwsza pochodnia.

ADAMEC

Telewizja to wynalazek szatana.

PALACH

Telewizja kłamie. Mówię to jako pierwsza pochodnia.

PALACH

Jestem pochodnią numer jeden. I widzę nadzieję dla demokracji. Nadzieję dla świata. Nadzieję dla wszystkich. Dla każdego z nas. Wolność.

ADAMEC

Jestem pochodnią numer jeden. I widzę nadzieję dla demokracji. Nadzieję dla świata. Nadzieję dla wszystkich. Dla każdego z nas. WOJNA

MOSEROVA

Dlaczego?

Zał. 4.**SCENA. PROCHAZKA****PROWADZĄCY**

Bardzo proszę o kolejne pytanie do naszego gościa, znakomitego scenarzysty, pisarza i felietonisty, Jana Prochazki.

GŁOS

Jak żyć?

PROCHAZKA

Dziękuję bardzo za to pytanie. Może powinno ono brzmieć tak: Jak żyć w Czechosłowacji w roku 68. Powiem tak, nie każdy może być filozofem, ale każdy w swoim interesie powinien pół godziny tygodniowo myśleć.

GŁOS

To wystarczy?

PROCHAZKA

W zupełności.

GŁOS

Co pan jako pisarz sądzi o cenzurze?

PROCHAZKA

Nie po to człowiek tak długo uczył się mówić, żeby potem nie miał prawa mówić.

GŁOSY

Tak! Brawo! Super! My też tak myślimy panie Prochazka!

PROCHAZKA

Powrót do demokracji nie oznacza powrotu do kapitalizmu.

GŁOSY

Brawoooo! Tak! O to chodzi!

PROCHAZKA

Nie uczmy wołów latać, jeśli już, uczmy konie, są dwa i pół razy inteligentniejsze.

CÓRKA

Mój tata, u szczytu powodzenia, noszony na rękach, entuzjasta myślenia i reform w ramach socjalizmu, piewca wolności słowa i Dubćeka.

GŁOSY

Dubćek! Dubćek! Dubćek!

CÓRKA

A to mój tata dwa lata później, w domu, ciągle u szczytu powodzenia. Tak mu się przynajmniej wydaje.

ZNAJOMY

Gratuluję! No teraz to ty Janek jesteś gość, benefis w telewizji!

PROCHAZKA

Już się powinno zacząć, dlaczego to się nie zaczyna, która godzina?

CÓRKA 2

Ja chcę siku!

GŁOS Z TV

Drodzy widzowie nadamy teraz program zatytułowany „Świadectwa znad Sekwany” – o pisarzu i scenarzyście Janie Prochazce.

ZNAJOMY

Brawo Jasiu!

WUJEK

Głośniej zróbcie. Nic nie słyszę.

ZNAJOMY

To Paryż? Ty w Paryżu byłeś?

ŻONA

Ach Paryż, Paryż.

GŁOS Z TV

Paryż to piękne miasto, pełne zabytków kultury. Ale nie wszyscy z nas jeżdżą tam po to, by je podziwiać.

ZNAJOMY

Nic nie widać, czemu pokazują same ręce.

ŻONA

O teraz mówi Janek. Mój Jasio.

ZNAJOMY

Jasiu!

GŁOS PROCHAZKI Z TV

W sobotę miałem spotkanie z niektórymi ludźmi z władzy. Oni są kretynami. A Dubczek nie jest ani trochę mądrzejszy, powinien pożegnać się z kierowniczym stanowiskiem w partii, bo to jest idiotyzm.

Wszyscy wycofują się. Zostaje Prochazka z córką.

CÓRKA

Nikt nie pije szampana. Wszyscy wychodzą. Mama wyłączyła telewizor i idzie do kuchni, tata dalej patrzy w ekran. Nie wiem co chce tam zobaczyć.

Była straszna cisza.

Nie wiedziałam co powiedzieć. Nikt nie wiedział.

To był najgorszy dzień w życiu taty.

Tak myślałam, ale okazało się, że to nieprawda. Najgorsze było przed nim.

CÓRKA

Telefony dzwoniły przez całą noc.

GŁOS Z TELEFONU

Dobry wieczór. Ty obrzydliwa świnio! Dobranoc.

GŁOS Z TELEFONU

No stary nie wierzę, ty tego nie powiedziałeś.

PROCHAZKA

To był mój głos, ale ja tego nie mówiłem.

GŁOS Z TELEFONU

Z tej strony wkurwieni górnicy z Ostrawy! Właśnie wsiadamy do pociągu.

GŁOS Z TELEFONU

Jak mogłeś to nam zrobić?

PROCHAZKA

Ja tego nie mówiłem.

GŁOS

Tu dzwoni Huta. Spalimy cię razem z twoimi książkami.

GŁOS Z TELEFONU

My tramwajarze prasy wreszcie wiemy kim jesteś naprawdę. Okropną bezwstydną kurwą, która ma dwie twarze.

PROCHAZKA

Nie mówiłem tego!

CÓRKA

Nie spaliśmy do rana.

Nagle, o czwartej, usłyszeli brzęk tłuczonego szkła.

Wbiegliśmy do salonu. Ze ściany spadło lustro i roztrzaskało się o podłogę.

Nie wytrzymało napięcia w mieszkaniu, w którym sześć osób nie może zasnąć i cierpi.

Rano tata wyszedł na balkon i spacerował przez dwa tygodnie.

PROCHAZKA

Nie wierzę. Nie wierzę. Nie wierzę.

CÓRKA

Wszyscy uwierzyli, tylko nie on.

PROCHAZKA

Znam się na filmach i wiem, że to niemożliwe. Jak mogłem tam być skoro tam nie byłem. Jak mogłem mówić, skoro nie mówiłem. Dlaczego oni mi to zrobili? Jak zmontowali? Kto? Kiedy?

CÓRKA

Po dwóch tygodniach, dokładnie 14 dnia od nadania programu dostał 40 stopniowej gorączki. Zaczął pisać listy z wyjaśnieniami.

Prochazka zaczyna pisać.

GŁOS

Do Sekretarza Generalnego Komunistycznej Partii Czechosłowacji,

GŁOS

Do premiera,

GŁOS

do prezesa Czeskiej Rady Narodowej,

GŁOS

do Członków Prezydium Centralnego Komitetu,

GŁOS

do prezesa Partyjnej Komisji Ideologicznej,

GŁOS

do redaktora naczelnego Rudego Prava,

GŁOS

do dyrektora Czechosłowackiej Telewizji,

GŁOS

do dyrektora czzechosłowackiego Radia,

CÓRKA

Nikt mu nie odpisał. Nie poddał się.

PROCHAZKA

Mój najdroższy fryzjerze.

Szanowny kierowniku, mojej ulubionej chińskiej restauracji.

Kochana pani z warzywniaka.

Najdroższy sąsiedzie.

CÓRKA

Właściwie wszystko to co pisał zawierało się w jednym zdaniu.

PROCHAZKA

Jestem niewinny.

CÓRKA

Gorączka nie spadała, ojciec trafił do szpitala, miał raka.

PROCHAZKA

Nie wierzę. Nic mi nie jest. Jestem zdrowy. To zwykła gorączka.

Już wiem... co to jest. Ucho! Kurewskie ucho!

CÓRKA

Najsłynniejszy film ojca tak się nazywał. Ucho. O urzędniku, którego podsłuchują tajne służby. Film miał jedną kopię i aresztowano go na dwadzieścia lat.

PROCHAZKA

Gdzie żeście je schowali? Przyznać się! I tak je znajdę! Nic mi nie jest. Muszę tylko znaleźć ucho. Może tu?

CÓRKA

Oto scenariusz, dopadł swego scenarzystę.

Ojciec walczył z gorączką dziesięć miesięcy. Podczas ostatniej operacji elektrownia wyłączyła światło. Operowali go przy latarkach i świecach.

GŁOS

Tak pamiętam, pracowałem przy takim filmie, o tym pisarzu, ale ja tylko obsługiwałem kamerę.

GŁOS

Owszem montowałem, no i co z tego, przecież jestem z zawodu montażystą.

GŁOS

Zgadza się, podkładałem dźwięk ale takie rzeczy w filmie to norma.

CÓRKA

Pracowało nad nami setki osób.

Cała nasza rodzina była obserwowana i pilnowana.

Po latach wertując akta bezpieczeństwa dowiedziałam się jak świetnie zorganizowany i precyzyjny był system.

GŁOS Z TELEFONU

Dobry wieczór. To ja mówiłem obrzydliwa świnio. Zastraszili mnie. Dobranoc.

GŁOS Z TELEFONU

No stary, rozumiesz, ja wiedziałem, że ty tego nie powiedziałaś, ale prawko mi zabrali a jak zadzwoniłem parę razy, to oddali.

GŁOS Z TELEFONU

Z tej strony wkurwieni górnicy z Ostrawy! W ogóle nie wsiadaliśmy do żadnego pociągu. Kierownik dał nam pański numer i powiedział, żeby to powiedzieć w ramach czynu.

GŁOS

Tu dzwoni Huta. U nas książek się nie paliło. A pana przepraszamy, takie czasy.

GŁOS Z TELEFONU

My tramwajarze prasy uprzejmie informujemy, że jesteśmy takimi samymi ofiarami systemu jak pan, ale jeśli ma pan żal, może nas pan również nazwać, okropnymi, bezwstydnymi kurwami, o dwóch twarzach.

CÓRKA

Zdałam maturę, ale nie otrzymałam od władz prawa do studiów wyższych. Przyjęto mnie do pracy na lotnisku. Wkładałam zestawy obiadowe dla pasażerów do plastikowych przegródek na tackach. To jest nasza historia, historia rodziny Prochazków z Pragi. Przyszło nam żyć w drugiej połowie XX wieku, w samym środku Europy, w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej. Gdybym miała talent ojca, napisałabym scenariusz, ale czuję, że by nie przeszedł, nikt by go nie kupił. Nasze życie było zbyt straszne, by zrobić z niego film, nawet jeśli miałby to być horror.

Zał. 5

SCENA. STALIN

RZEźBIARZ

Nie, ja nie chcę. Dziękuję. Bardzo dziękuję, ale ja się do tego nie nadaję. Nie znam się. Nie mam czasu. Nie wiem jak się do tego zabrać. Są lepsi. Może bym potrafił, ale to jednak jest kamień, a ja raczej w cukrze, w czekoladzie. No, ale przestańcie, nie róbcie ze mnie artysty. Ja tylko żartowałem, byłem pijany. No i niestety, wygrałem konkurs.

GŁOS Z POMNIKA

Robotnik ze sztandarem.

GŁOS Z POMNIKA

Agrobiolog.

GŁOS Z POMNIKA

Kobieta ze wsi.

GŁOS Z POMNIKA

Czechosłowacki żołnierz oglądający się za siebie.

GŁOS Z POMNIKA

Partyzantka.

GŁOS Z POMNIKA

Radziecki żołnierz oglądający się za siebie.

GŁOS Z POMNIKA

Stalin.

WSZYSCY

Po wieczne czasy!

STALIN Z POMNIKA

Może się ktoś zamienić? Ja nie chcę nim być.

RZEŹBIARZ

Robię co mogę.

Jestem przyzwoitym człowiekiem i bardzo dobrym rzeźbiarzem.

GŁOS

Cukierniczym.

RZEŹBIARZ

To był taki konkurs, że każdy musiał wziąć udział.

GŁOS

Ale nie każdy musiał wygrać.

RZEŹBIARZ

Nic na to nie poradzę, że nie mieli poczucia humoru. Ja nie chciałem.

CZŁONEK KOMISJI

No, towarzyszu, bardzo ładnie, ale co to właściwie jest?

GŁOS

Stalin, któremu wszyscy wchodzą w dupę.

RZEŹBIARZ

Stalin na czele zastępu ludzi. Prowadzi ich ku lepszej przyszłości, ku komunizmowi.

CZŁONEK KOMISJI

Acha. Bardzo dobrze. Tylko trochę za mały.

GŁOS

Czemu oni tak pełzną, niech się wyprostują!

CZŁONEK KOMISJI

Stalina zwiększyć a ludzi pomniejszyć. I będzie dobrze.

GŁOS

Te twarze. To nie są ludzkie twarze!

GŁOS

Nadajcie im głębi.

GŁOS

I prawdy.

GŁOS

Czy wy możecie ich nieco ocieplić?

GŁOS

Buty inne zróbcie, co to za imperialistyczne buty!

GŁOS

Ją trzeba zmiękczyć, niech nie będzie taka harda.

GŁOS

No i ten tył. Dlaczego oni się oglądają? Mi tu pachnie przedwojenną awangardą.

GŁOS

Niech oni się nie oglądają! Niech oni się patrzą! Niech spoglądają, zerkają, niech się nie oglądają.

RZEŹBIARZ

Dzień w dzień ocieplam, prostuję, zmiękczam, zwiększam, zmieniam, nieustannie dodaję głębi i prawdy. Kiedy już, już, jestem blisko, znów przychodzą.

GŁOS

Niech Stalin się uśmiecha.

GŁOS

Nos. Czy wy tym nosem czegoś nie sugerujecie? Czy ten nos nie jest ciosem w naszą partię?

GŁOS

Usta mu poprawcie. To nie są radzieckie usta!

GŁOS

Ręce. Czy wy w ogóle wiecie jak wyglądają ręce światowego przywódcy?

GŁOS

Skandal! Stalin tak się nie czesze! Proszę natychmiast zlikwidować mu ten przedziałek.

GŁOS

Zębów w ogóle nie może być widać.

GŁOS

To profanacja! Atak na radziecką stomatologię!

GŁOS

Po co mu te zmarszczki? Kto wam kazał je zrobić? Przyznajcie się!

RZEŹBIARZ

Likwiduję zmarszczki i zęby. Składam samokrytykę. Prostuję nos, poprawiam usta, ręce. Komisja jest przerażona. Teraz jej członkowie dyżurują non stop.

GŁOS

Nie! Nie tak! Źle!

GŁOS

Wyżej. Tu! Bardziej!

GŁOS

W tą stronę! Teraz w drugą. I tu jeszcze!

GŁOS

Nie!

GŁOS

Tak!

GŁOS

Tu!

GŁOS

Tam!

RZEŹBIARZ

Nienawidzę was. Nienawidzę siebie. Nienawidzę tej cholernej rzeźby. Stalin umarł. Żona mi się zabiła, ja żyję. Jestem przyzwoitym człowiekiem a od pięciu lat grzebię się w tym gównie. Dali mi nową większą pracownię, więcej pieniędzy, więcej wódki, nasprawdzali kobiet, ale nie dali mi spokoju. Nie dali mi nawet chwili spokoju. A jestem, byłem przyzwoitym człowiekiem. I bardzo dobrym rzeźbiarzem. W cukrze, karmelu, czekoladzie.

Proszę, macie. Oto dzieło.

Kolejne osoby oglądają ukończony pomnik.

GŁOS

Fuj! Obrzydlistwo!

GŁOS

Pompatyczny i przesadzony!

GŁOS

Zupełnie niepodobny. Kto to jest?

GŁOS

To ma być Stalin? Tak? To dlaczego wygląda jakby przyszedł z zachodu?

GŁOS

On wchodzi czy wychodzi?

GŁOS

Może mu się socjalistyczna Praga, stolica nasza nie podoba?

GŁOS

Proszę państwa, Stalin to jeszcze nic, ale partyzantka, przecież ona trzyma żołnierza za rozporek! Dlaczego, pytam się?

RZEŹBIARZ

Samobójstwo popełniłem 3 marca 1955 roku, dwa miesiące przed odsłonięciem. Przez pięćdziesiąt dni ulatniał się gaz. Nikt się nie zainteresował.

GŁOS Z POMNIKA

O tym się nie mówiło, ale podobno się zastrzelił.

GŁOS Z POMNIKA

Wziął też truciznę. No nie mówiło się i już.

GŁOS Z POMNIKA

I do tego się powiesił. To była tajemnica.

GŁOS Z POMNIKA

Wskoczył z okna. Ścisłe tajne.

GŁOS Z POMNIKA

A dla pewności, podciął sobie żyły. O tym się w ogóle nie mówiło.

Rzeźbiarz odchodzi. Pojawia się Pirotechnik.

PIROTECHNIK

Dobry wieczór, to ja właśnie ten pomnik, który ja... przepraszam, nawet po pięćdziesięciu latach nie mogę o tym mówić. (blah blah blah...) To była najpotworniejsza rzecz w moim życiu. Ta cała likwidacja... gdybym wiedział, że mam go zburzyć dostojnie, żeby nie naruszyć powagi ZSRR. (i tak tylko mikołaj wie co to są za słowa) Do głowy nic nie wkładać. Ręcznie rozbierać, windą wozić. Kurwa! Jeden błąd i pół Pragi pójdzie w pizdu! Tysiące wypalonych papierosów. Dwa tygodnie bez snu. (Blah-blah) Koszmar.

Wypijam trzy, cztery, pięć, sześć śliwovic, zamykam oczy i naciskam.

Bum.

Dostaję zawału. Potem dopada mnie bezsenność.

I tak nie śpię przez pięćdziesiąt kolejnych lat. Aż do dzisiaj.

Michalina Butkiewicz

JĘZYK POLSKI
(2 godziny lekcyjne)

TEMAT:

**Jednostka w społeczeństwie. Rozmowy
w kontekście spektaklu *Český diplom*
w Teatrze im. Jana Kochanowskiego
w Opolu.**

Lekcje języka polskiego realizowane po obejrzeniu spektaklu, wpisane w cykl zajęć, kontynuują wcześniejszą lekcję języka polskiego, wykorzystują wiedzę historyczną.

CELE ZAJĘĆ:

Uczniowie/uczennice:

- rozpoznają i nazywają intencje i emocje bohaterów i bohaterek spektaklu
- wskazują i omawiają przykłady prześladowań za przekonania w systemie socjalistycznym w Czechosłowacji
- wskazują i omawiają sposoby manipulacji stosowanych wobec obywateli przez władzę w systemie socjalistycznym w Czechosłowacji
- dokonują krytycznej analizy sytuacji i zachowań bohaterów spektaklu
- wskazują zastosowane w tekście kultury (spektaklu) środki wyrazu artystycznego i ich funkcje
- wykorzystują w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (np. słowa-klucze, wyznaczniki kompozycji)
- wykorzystują w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne)
- dostrzegają w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumieją źródła tych konfliktów
- publicznie wygłaszają przygotowaną przez siebie wypowiedź
- pracują w grupie.

METODY:

- praca w małych grupach
- praca indywidualna
- dyskusja
- drama – pozy, stop – klatka, role.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- *Český diplom* – spektakl Teatru im. Jana Kochanowskiego
- *Gottland* – zbiór reportaży Mariusza Szczygła (po jednym egzemplarzu dla grupy)
- kartki A4
- kredki świecowe, sznurki i klamerki
- plansze szarego papieru
- tablica multimedialna lub komputer, albo telefony komórkowe z dostępem do Internetu – opcjonalnie.

W dniu poprzedzającym zajęcia:

- przygotuj salę do zajęć tak, aby stoliki stały tylko przy ścianach, a krzesła zostały ustawione w kręgu
- przymocuj pod sufitem 5 sznurków, przeciągając je po całej sali.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Historia:

1. Odwołaj się do wiedzy historycznej uczniów, np.:
 - lekcji historii, w czasie której został przeprowadzony konkurs wiedzy o Czechach (Ewa Malik)
 - informacji poszerzających wiedzę, np.: linki do źródeł:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Praska_Wiosna

<https://marzec1968.pl/m68/historia/6962,Praska-wiosna.html>

2. Zapytaj, na ile postawy i losy bohaterów i bohaterek zostały zdeterminowane przez wydarzenia polityczne.

Zauważcie, jak bardzo zostali oni wciągnięci w nurt wydarzeń kraju, czasem przypadkowo i bez przyzwolenia. Bohaterki i bohaterowie stali się ofiarami politycznych walk, gier i układow prowadzonych przez różne służby aparatu państwa działające w ramach narzuconego systemu autorytarnego.

Część II. Drama : Pozy, Stop – klatka, Monolog wewnętrzny:

1. Zaproponuj, aby uczniowie/ uczennice wyobrazili sobie zachowania i reakcje bohaterów/ bohaterek w życiu codziennym. Zaproponuj, aby za pomocą ciała wyrazili ich stany na różnych etapach życia oraz przybrali adekwatne wyrazy twarzy.
Przez etapy życia rozumiej na przykład czas, kiedy odnosili sukcesy, okres wykluczenia ze społeczeństwa, okresy poniżenia, czas odzyskania „dobrego imienia”...
2. Drama – pozy, stop klatka:
Na Twój znak uczniowie/ uczennice rozpoczynają chodzenie po klasie, przybierając te przemyślane pozy i wyrazy twarzy. Ty, klaskaniem, wyznaczasz rytm poruszania się grupy. Na Twój znak następny, zatrzymują się w swoich pozach.
3. Ty podchodzisz do wybranych osób i pytasz:
 - kim jesteś?
 - co czujesz?
 - dlaczego tak prezentujesz swoją postać?
Stwarzasz warunki do swobodnych wypowiedzi, aby wszyscy słuchali się. Nie komentujesz, nie oceniasz wypowiedzi.
4. Rozdajesz wszystkim kartki z pytaniem: O co chcielibyście zapytać swoich bohaterów? Prosisz, aby uczestnicy/ uczestniczki napisali na nich pytania do swoich bohaterów.
5. Poproś, aby odczytali kartki z pytaniami. Na razie nie udzielajcie odpowiedzi.
6. Poproś, aby uczniowie/ uczennice powrócili do swoich grup i aby każda grupa poszukała na nie odpowiedzi we fragmentach tekstu spektaklu oraz w zbiorze reportaży Mariusza Szczygła (przekazasz każdej grupie po jednej książce z zaznaczonymi fragmentami ukazującymi losy bohaterów).

Część III – Dyskusja:

1. Usiądźcie w kole na podłodze i porozmawiajcie o bohaterach spektaklu.

Zwróćcie uwagę na odmiennosc, a jednocześnie wspólnosc ich losów:

- **Marta Kubisova** – niezwykle popularna i uzdolniona rockowa piosenkarka – którą na 20 lat skazano na nieistnienie, zdegradowano do robotnicy składającej plastikowe misie, z trudnościami utrzymującej się na prowincji; sfabrykowano dowody upadku jej moralności, oskarżono o współpracę z zachodnim wywiadem otoczono donosicielami i agentami służby bezpieczeństwa; szykany wniosła bohatersko i godnie, powróciła do muzyki po roku 1989 – aksamitnej rewolucji...
- **Jan Palach** – 21 letni student historii i ekonomii politycznej Uniwersytetu Karola w Pradze, dokonał aktu samospalenia 16 stycznia 1969 roku w proteście przeciwko agresji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację i bierności Czechów w sytuacji stłumienia Praskiej Wiosny. Czynu dokonał sam, władze próbowały zataić fakt, ale studenci nie pozwolili; 26 osób – do kwietnia – próbowało także dokonać tego czynu, 7 spośród nich zmarło; władze ukrywały ten fakt przed społeczeństwem...
- **Jan Prochazka** – literat, scenarzysta, Przewodniczący związku Literatów, członek partii; skazany na nieistnienie za popieranie Praskiej Wiosny, w roku 1999 odznaczony Medalem za zasługi; pozbawiony dobrego imienia na podstawie zmanipulowanych zarzutów – film o zdradzie środowiska i Czechów emitowany w mediach, skazany na samotność i wykluczenie, doprowadzony do śmierci; rozszerzono przesładowania władzy na rodzinę...
- **Karel Gott** – piosenkarz, akceptujący rządzących, popularny w mediach, kochany przez Czechów; całkowicie akceptujący panujący system, nigdy nie zaprezentował oporu ani sprzeciwu, w 2006 roku pod Pragą otwarto jego muzeum z **neonem Gottland nad wejściem**...

Rozmowa może być punktem wyjścia do pogłębionej analizy zachowań ludzi w różnych sytuacjach. Oczywiście, poprowadzisz rozważania, dostosowując ich poziom i wnikliwość do możliwości i potrzeb uczniów i uczennic. Ważne, aby podkreślić nieetyczne sposoby działania władzy, jak: fabrykowanie dowodów, fałszywe oskarżenia i insynuacje, sposoby deprecjonowania osób w ich środowisku, wykorzystywanie mediów państwowych do formułowania fałszywych oskarżeń, zakaz występowania na scenie lub w mediach, skazywanie na biedę i poniżenie, eliminowanie z „towarzystwa”...

Osoby chcące zachować „stan posiadania” decydowały się na milczenie, cicho popierały władzę lub donosiły...

Część IV – Drama – Role:

1. Informujesz uczniów, że na czas zajęć stają się bohaterami, o których rozmawialiście. Wskazani przez Ciebie opowiedzą historię bohatera/ bohaterki jako własną, własnymi słowami, wchodząc w pozycję „Ja”. Proponuję, aby jedna historia była opowiedziana raz.
2. Proponujesz uczniom i uczennicom swobodny spacer po klasie, zapowiadasz wychodzenie z ról, prowadzisz ćwiczenia relaksacyjne.

3. Rozdajesz uczniom/ uczennicom karty A4 i prosisz o napisanie historii wybranego bohatera/ bohaterki także z pozycji „Ja”. Zbierasz kartki, czytasz i przekazujesz informację zwrotną, może być w formie oceny.
4. Przedstaw uczniom/ uczennicom zdjęcia z przedstawienia – Zał. 1 i zapytaj o sens i znaczenie masek i kostiumów w przedstawieniu. Pozwól na swobodne wypowiedzi.
5. Zapytaj, czy mogliby/łyby żyć w tamtym czasie. Spróbuj dowiedzieć się, co najbardziej by im przeszkadzało.
6. Zaproponuj, aby na kartach zapisali te wartości, które według nich są najważniejsze w życiu społeczeństwa, którym chcieliby być wierni. Zawieście karty na sznurkach pod sufitem.

Załączniki:

Zał. 1.

Joanna Dominiak

JĘZYK POLSKI
(2 godziny lekcyjne)

TEMAT:

**Styl indywidualny w malarstwie
i filmie.**

Zajęcia przewidziane są dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej i powinny być zrealizowane na dwóch godzinach lekcyjnych. Przygotowują młodzież do krytycznej oceny stylu współczesnego reżysera teatralnego Piotra Ratajczaka. Pozwalają powtórzyć wiadomości oraz przygotować uczniów i uczennice do egzaminu maturalnego z języka polskiego w zakresie korespondencji sztuk.

UCZEŃ/UCZENNICA:

- doskonali umiejętność analizowania i interpretowania dzieła malarskiego i filmowego
- powtarza treści do matury ustnej z zakresu korespondencji sztuk
- ćwiczy umiejętność oceniania stylu współczesnego reżysera
- odczytuje sens całego tekstu kultury
- określa problematykę utworu
- dostrzega wartość korespondencji sztuk
- potrafi dostrzec cechy wyróżniające styl twórcy
- wyjaśnia na czym polega oryginalność twórcy i jego dzieła
- doskonali umiejętność krytycznego i twórczego myślenia
- prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki
- doskonali umiejętność wnioskowania
- pogłębia swoją świadomość językową.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna
- praca w grupie

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- reprodukcje obrazów: **Vincentego van Gogha**: Nocna kawiarnia, Kruki nad łanami zboża, Gwiazdzista noc, Portret doktora Gacheta; **Gustawa Klimta**: Pocałunek, Trzy okresy życia kobiety, Życie i śmierć, Judyta i Holofernes I; **Marca Chagalla**: Ja i wieś, Skrzypek, Ponad miastem, Podwójny portret z kieliszkiem wina, Spacer; **Hieronima Boscha**: Tryptyk Sąd Ostateczny, Tryptyk Ogród Rozkoszy ziemskich, Tryptyk Kuszenie świętego Antoniego, **Edwarda Muncha**: Krzyk, Taniec życia, Popioły, Pocałunek; **Salvadora Dali**: Płonąca żyrafa, Uporczywość pamięci, Sen spowodowany lotem pszczoły wokół owocu granatu, na jedną sekundę przed przebudzeniem, Oblicze wojny; **Pabla Picassa**: Panny z Avinionu, Guernica, Portret Dory Maar, Rodzina; **Zdzisława Beksińskiego**: należy zaznaczyć, że Beksiński nie nadawał tytułów swoim obrazom, są to jedynie propozycje sugerujące tematykę: Katedra, Pełzająca śmierć, Pozagrobowe odmęty, Ogniska na kominach. Ważne, by reprodukcji było wiele, by uczeń mógł je pogrupować.

METODY PRACY:

- biernego odbioru (swobodne wypowiedzi)
- działań praktycznych
- poszukująca (ćwiczenia w interpretacji)

PRZEBIEG LEKCJI:

1. Rozłóż na podłodze wszystkie reprodukcje, w dowolny sposób, tak, aby uczniowie mogli je dobrze widzieć (uczniowie nie widzą zapisów dotyczących autorów i tytułów obrazów).
2. Po chwili poproś, by posegregowali je według klucza, który wyda im się najbardziej odpowiedni, będzie wiązał się z tym, co wyróżnia zaprezentowane obrazy.
3. Uczniowie uzasadniają swój wybór, odpowiadając na poniższe pytania.

PYTANIA DLA UCZNIÓW:

- Według jakiego klucza grupowaliście reprodukcje?
Możliwa odpowiedź: *podobny sposób malowania postaci, pejzażu, kolorystyka obrazów, kreska, ruchy pędzla, konturowanie, cechy charakterystyczne dla danego twórcy...*
- Co wyróżnia reprodukcje w danej grupie?
Możliwa odpowiedź: *każda z grup zebrała reprodukcje, które charakteryzuje ten sam styl i ten sam autor...*
- Czy znacie twórców tych obrazów i kierunek malarstwa, który reprezentują?
Możliwa odpowiedź: *surrealizm, Edward Munch – ekspresjonizm, Pablo Picasso – kubizm, Vincent van Gogh – postimpresjonizm, Gustaw Klimt – secesja, Salvador Dali, Marc Chagall, Zdzisław Beksiński – surrealizm, Hieronim Bosch – średniowieczne malarstwo niderlandzkich prymitywistów...*
- Które z elementów wskazują na oryginalność i wyjątkowość twórców zaprezentowanych reprodukcji?

Możliwa odpowiedź:

Edward Munch – jego malarstwo charakteryzuje ekspresjonistyczna symbolika, płytka perspektywa, plamy barwne oddzielone wyraźnym grubym konturem, malarz stosuje uproszczenia i ostre kontrasty czerni i bieli, obrazy są mroczne, neurotyczne i alegoryczne zarazem...

Pablo Picasso – postaci na obrazach są zgeometryzowane (co jest charakterystyczne dla kubizmu), twarze przypominają afrykańskie maski, karykaturalność i deformacja rzeczywistości, ostra kolorystyka, wyraziste konturowanie...

Vincent van Gogh – faktura – impast (technika stosowana w malarstwie olejnym lub akrylowym polegająca na nakładaniu farby grubą, wypukłą warstwą przy pomocy pędzla lub szpachli) sugestywna, ostra kolorystyka, deformacje, wyraźne ruchy pędzla, wrażenie ruchu...

Gustaw Klimt – mozaikowa, bogata ornamentyka, obfite stosowanie złota, miękkość, płynność i falistość linii i form, ekspresyjna symbolika, płaskie plamy barwne obwiedzione konturem, swobodne układy kompozycyjne...

Salvador Dali – łączy surrealizm z oniryzmem, symbolizmem, obrazy charakteryzuje miękka deformacja postaci, przedmiotów i przestrzeni, sugestywność, czystość i intensywność kolorów, drobiazgowa technika...

Marc Chagall – łączy elementy symbolizmu, ekspresjonizmu, surrealizmu i oniryzmu, miękka i płynna deformacja kształtów, ekspresyjny koloryt z przewagą żywych czerwieni, błękitów, zieleni, nastroj dziwności, fantastyczności i baśniowości, zacieranie granic między światem realnym a fantastycznym, naruszanie proporcji...

Zdzisław Beksiński – łączy surrealizm z ekspresjonizmem, oniryzmem i symbolizmem, obrazy są mroczne, dominuje czerni, czerwień, szarości, postacie silnie zdeformowane, budzące przerażenie...

Hieronim Bosch – łączy średniowieczny niderlandzki styl malarzy prymitywistów z nowożytnym surrealizmem, groteską, symboliką...

Zaprezentuj uczniom fragmenty filmów w dowolnej kolejności:

- Piotr Dumała: *Zbrodnia i kara, Łagodna*
- Jan Jakub Kolski – *Grający z talerza, Jasminum*
- Tim Burton – *Edward Nożycoręki, Charlie i fabryka czekolady*.

Zadaj pytanie:

1. Co według Was wyróżnia filmy przywołanych reżyserów?

Możliwe odpowiedzi: każdy z reżyserów jest niepowtarzalny i tworzy filmy jedyne w swoim rodzaju:

- Piotr Dumała wybrał animację jako formę artystycznego przekazu; tworzy filmy wykorzystując technikę pokrywania gipsowych płyt ciemną farbą i wydrapywania skalpelem swoich obrazów, a następnie animowania ich. Jednocześnie łączy surrealizm z oniryzmem, co daje zaskakujący efekt końcowy.
- Filmy Tima Burtona charakteryzują mroczne, groteskowe, nieco przerażające postacie, mające w sobie coś z barokowych istot.
- Jan Jakub Kolski w swoich filmach posługuje się realizmem magicznym, dodając swoim obrazom nieco baśniowego charakteru.

2. Co łączy pogrupowane reprodukcje i fragmenty filmów?

Możliwe odpowiedzi: Niepowtarzalność i oryginalność dzieł i ich twórców. Są odmienne, niepowtarzalne, a ich dzieła rozpoznawalne i kojarzone z ich indywidualnym stylem.

3. Co to jest styl indywidualny? Określ, w jaki sposób forma służy idei?

Możliwa odpowiedź: Styl indywidualny – charakterystyczny dla danego autora zespół środków artystycznych, odpowiadający dziedzinie sztuki, którą uprawia, stosowany w jego dziełach, zależny od cech indywidualnych artysty. Rozwijany świadomie dla uzyskania oryginalności dzieł. Termin ten odnosi się też do stylu utworów.

ZADANIE DOMOWE:

1. Znajdź informacje dotyczące malarzy i ich dzieł poznanych podczas zajęć. Uzupełnij informacje dotyczące ich indywidualnego stylu, sposobów tworzenia swych dzieł i inspiracji kształtujących ich sposób widzenia rzeczywistości.
2. Wybierz jednego ze znanych Ci reżyserów filmowych lub teatralnych i określ, jakie cechy składają się na jego indywidualny styl. Uzasadnij swoją wypowiedź odpowiednimi przykładami.

Joanna Dominiak

JĘZYK POLSKI
(2 godziny lekcyjne)

TEMAT:

Styl to nowe widzenie rzeczywistości
– strategie artystyczne
Piotra Ratajczaka.

Zajęcia przewidziane są dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej i powinny być zrealizowane na dwóch godzinach lekcyjnych, po obejrzeniu spektaklu Piotra Ratajczaka „Český diplom” (wskazana jest znajomość innych spektakli reżysera zrealizowanych w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu, np.: Bez znieczulenia, Beze mnie, Kolaboranci). Przygotowują uczniów i uczennice do pisania recenzji spektaklu oraz do redagowania eseju.

Spektakle można obejrzeć wraz z uczniami i uczennicami w ramach Projektu Edukacyjnego: *Twórczo z teatrem*

UCZEŃ/UCZENNICA:

- doskonalą umiejętność analizowania i interpretowania spektaklu teatralnego – tekstu kultury
- odczytuje sens całego tekstu kultury
- określa problematykę utworu
- charakteryzuje bohaterów
- dostrzega wartość korespondencji sztuk
- dostrzega cechy wyróżniające styl twórcy
- wyjaśnia na czym polega oryginalność twórcy i jego dzieła
- poprawia sprawność trafnego formułowania opinii
- doskonalą umiejętność krytycznego i twórczego myślenia
- prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki
- doskonalą umiejętność wnioskowania
- pogłębia swoją świadomość językową,

FORMY PRACY:

- praca indywidualna
- praca w grupie

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- spektakle w reżyserii Piotra Ratajczaka: *Český diplom, Bez znieczulenia, Kolaboranci*,
- karty pracy przygotowane przez nauczyciela.

METODY PRACY:

- biernego odbioru (swobodne wypowiedzi)
- działań praktycznych
- poszukująca (ćwiczenia w interpretacji)

PRZEBIEG LEKCJI:

1. Uczniowie/ uczennice, oglądając spektakl Piotra Ratajczaka, mają zwrócić uwagę na elementy, które są wspólne dla wszystkich znanych im spektakli autora.
2. Otrzymują karty pracy.
3. Po spektaklu uczniowie/ uczennice dzieleni są na grupy, z których każda zajmuje się innym znakiem sztuki teatru: ruchem scenicznym, scenografią, kompozycją, nastrojem scen, grą aktorów (w tabeli nie są podane wszystkie przykłady, a jedynie propozycje).
4. Uczniowie mogą znaleźć inne znaki, ilustrujące zagadnienie).

Ta część zajęć ma wykorzystać spektakle Piotra Ratajczaka (zrozumiałe przez uczniów i uczennice, angażujące ich emocje) do poznawania sztuki według strategii: od tego co współczesne, znane i rozumiane do tego, co trudniejsze w odbiorze, bo dawne, nieznane).

Grupa I

Ruch sceniczny	Český diplom	Bez znieczulenia	Kolaboranci
Zamieranie bohaterów w pozycji przy ścianie, upadanie aktorów	1. Aktorzy stoją pod ścianą w różnych pozycjach przypominających rzeźby – historia Olgi Hepnarovej 2. Aktorzy tworzący rzeźbę Stalina po odtańczonej sekwencji padają na ziemię 3. Aktorzy upadają na ziemię – historia żywych pochodni (Jana Palacha) i lekarki	1. Ostatni fragment, gdy Paweł biega dookoła sceny, aktorzy ustawieni pod częścią ściany upadają i wstają naprzemiennie	1. Aktorzy, którzy nie zgadzają się na grę w propagandowej sztuce ustawiają się pod ścianą, przypominając rzeźbę 2. Upadanie aktorów podczas sceny rozstrzelania

Powtarzanie słów i gestów: dynamiczne i głośne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klękanie bohaterów z rękami założonymi na głowie – jak podczas II wojny światowej ofiary hitlerowców przed rozstrzelaniem 2. Bohaterowie wykonują ćwiczenia fizyczne – stały, powtarzający się układ w pierwszej scenie rozpoczynającej spektakl 3. Bohaterowie naśladują maszyny składające zabawki – historia piosenkarki Marty Kubisovej 4. Aktorzy powtarzają całe zwroty lub pojedyncze słowa chóralnie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podczas powtarzania słów i zdań, aktorzy podnoszą prawą pięść w górę: np. „Świadek: Raporty pisał. Świadek: I książki! Świadek: Świnia! Świadek: Zbierał długopisy! Świadek: I znaczki! Świadek: Cholerny erudyta! Świadek: Erotoman! Świadek: Wegetarianin! Świadek: Rodzinę zostawiał.” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktorzy chodzą do przodu i do tyłu naśladując kelnerów obsługujących gości w restauracji 2. Powtarzanie chóralnie pojedynczych słów lub zdań np.: „Jędrrek: Kultura tak! Ale dobra kultura! Wszyscy: Dobra kultura! Monika: Nasza kultura! Wszyscy: Nasza kultura!”
Bieg dookoła sceny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jan Fischer biega dookoła sceny, gdy rozpoczyna się jego historia 2. Olga Hepnarova biega dookoła sceny, gdy jest krytykowana przez innych ludzi i gdy czuje się coraz bardziej zaszczuta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Główny bohater Paweł, na początku biega dookoła sceny, sytuacja powtarza się pod koniec spektaklu 	Brak
Aktorzy na widowni/aktorzy zwracający się do widzów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jan Fischer pojawia się na scenie wychodząc z widowni. 2. Aktorzy siedząc na widowni zadają pytania pisarzowi. 3. Aktorzy jako Czesi, a potem jako Polacy zwracają się do widzów 4. Aktorka zwraca się do widzów, chcąc zachęcić do poparcia protestu przeciw islamistom 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Z widowni wychodzi prawnik i prowadzi dialog z Pawłem, Podczas przemówienia Pawła – odbiór nagrody, sły-chać obelgi z widowni 2. Paweł zwraca się do widzów wygłaszając swój najważniejszy monolog 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pierwsza scena – aktor grający konferansjera, zwraca się bezpośrednio do widzów 2. Do widzów zwracają się także: Ernest Wili-mowski, Adolf Dymsha

Taniec	1. Aktorzy tańczą (groteska), gdy rzeźba Stalina zdobywa główną nagrodę-potem padają na ziemię 2. Taniec aktorów podczas domówki do piosenki zespołu The Dors – historia Jana Palacha	1. Jacek tańczy (groteska) po udzielonym i zobaczonym w telewizji swoim wywiadzie 2. Układ choreograficzny przypominający taniec aktorów jako reprezentantów grupy rekonstrukcyjnej Ryngraf z Ozimka	1. Aktorzy tańczą rewio-we układy w trakcie całego spektaklu.
Rzeźba	1. Pomnik Stalina, którzy tworzą aktorzy w maskach. 2. Bohaterowie w maskach tworzą ruchomą rzeźbę – historia aktorki kolaborującej z nazistami Lidy Baarovej	brak	1. Aktorzy tworzą rzeźbę w scenie ukazującej ich jako aktorów cyrkowych

Grupa II

Scenografia	Český diplom	Bez znieczulenia	Kolaboranci
Minimalizm	Dekorację stanowi biała ściana, na której pojawia się przekaz multimedialny, krzesła, ławki..	Dekorację stanowi biała ściana, na której pojawia się przekaz multimedialny, krzesła	Dekorację stanowi czarna ściana, schody, krzesła,
Maski	Aktorzy zakładają maski w scenach ukazujących historię Otocara Sveca, Jana Palacha, Marty Kubisovej	brak	Aktorzy zakładają maski w scenie ukazującej ich jako aktorów cyrkowych
Multimedia	Obraz z kamery za kulisami – aktorzy komentują za kulisami to, co dzieje się na widowni przed rozpoczęciem spektaklu	1. Obraz z kamery ukazujący aktorów za sceną – rozmowa Pawła z redaktorem naczelnym 2. Zdjęcia z Aleppo wyświetlane na ścianie	1. Wyświetlanie fragmentów kronik lub filmów

Grupa III

Nastroj/ Kompozycja	Český díplom	Bez znieczulenia	Kolaboranci
Dynamiczne, sinusoidalne przechodzenie od scen dramatycznych do scen komicznych, zmienność emocji	Sceny dramatyczne np. historia Jana Palacha, Marty Kubisovej, przeplatają się z komicznymi np. historia Hany Brejchovej czy Lidy Baarovej. Komizmu dodaje również trzykrotnie pojawiająca się na scenie postać Karela Gotta	1. Sceny dramatyczne przeplatają się z komicznymi, np. po scenie, w której Paweł dowiaduje się o odejściu żony i córki następuje scena u dentysty. 2. Po scenie wywiadu Pawła dotyczącego Somalii, scena bójki Pawła i Jacka	1. Po dość dramatycznej scenie Igo Syma z AKowcami, która kończy się śmiercią bohatera, następuje komiczna scena Jagi z Junoszą, zmiana nastroju następuje dopiero w końcowej jej części, gdy AKowcy mordują Junoszę
Muzyka	Muzyka czeska z czasów socjalizmu przeplata się z muzyką rockową, np. The Dors – dynamika	Muzyka współczesna – np. Imany w scenie w dyskotecce – dynamika	Muzyka rewiowa przeplata się z muzyką I połowy XX wieku – dynamika
Aluzje do kultury masowej, historycznych zdarzeń i do współczesnej rzeczywistości	1. Scena samospalenia nawiązuje do współczesnych protestów politycznych, w tym samospalenia Szarego Człowieka. Można odnaleźć też nawiązanie do „Małej Apokalipsy” T. Konwickiego.	1. Aluzje do współczesności, np. wystąpienie zespołu Ryngraf jako aluzja do obecnej mody na powstawanie grup rekonstrukcyjnych	1. Jednemu z wejść na scenę Akowców towarzyszy gest palców przypominający pracę nożyczek – aluzja do litery V, do łysych, np. do kiboli, itp. 2. Zdanie Jagi do Junoszy „Nie mów do mnie teraz” aluzja do wypowiedzi celebrytki Małgorzaty Rozenek do Radosława Majdana w programie Azja Express

Grupa IV

Bohaterowie – kreacja postaci	Český díplom	Bez znieczulenia	Kolaboranci
Jeden aktor w kilku rolach	1. Aktorka I odgrywa rolę Karela Gotta i Olgi Hepnarovej 2. Aktor II odgrywa rolę Otocara Sveca i Jana Fischera 3. Aktorka III odgrywa rolę Lidy Baarovej i radzieckiej gimnastyczki	1. Aktorka I odgrywa rolę jednej z osób zaproszonych do studia na rozmowę o molestowaniu, rolę dentystki i rolę świadka zeznającego w sądzie 2. Aktor II odgrywa rolę adwokata Pawła i rolę świadka	1. Aktorka I odgrywa rolę tancerki, Akowca i Rapacką 2. Aktorka gra rolę tancerki i Iny Benity 3. Aktor gra rolę konferansjera i Adolfa Dymszy

<p>Aktorzy tworzą zespół: grupa, następnie rozpierchnięcie zespołu, a potem budowanie nowej sytuacji scenicznej</p>	<p>1. Początek spektaklu – aktorzy wchodzą w rolę uczniów zdających egzamin, a następnie przechodzą do kolejnej sceny, w której tworzą rzeźbę Stalina – ta część spektaklu kończy się jej rozbiciem. 2. Aktorzy wchodzą w rolę młodzieży bawiącej się na domówce (historia Jana Palacha), a następnie przywdziewiają maski i tworzą bezimienny tłum obserwujący samobójców i lekarke</p>	<p>1. Po odegraniu przez aktorów sceny występu grupy rekonstrukcyjnej Ryngraf, bohaterowie wchodzą w kolejne role np. redaktora – kolegi Pawła, Ewy, dentystki, Jacka 2. Aktorzy po odegraniu swych ról: Adwokata, dentystki, Jacka, wchodzą w rolę świadków w sądzie, a potem oskarżycieli, rzucających obelgi w stronę Pawła (ostatnia scena spektaklu)</p>	<p>1. Aktorzy odśpiewują hymny: polski i niemiecki, a następnie wchodzą w rolę aktorów rewiowych, tańczących i śpiewających, po czym przeobrażają się w aktorów – kelnerów, obsługujących gości restauracji. 2. Aktorzy wcielają się w postacie poniżające Andrzeja Szalawskiego, a następnie, po zakończeniu prezentowania historii aktora wchodzą w rolę zespołu, który zaczyna odgrywać sztukę Rapackiej.</p>
<p>Aktorzy na widowni/aktorzy zwracający się do widzów</p>	<p>1. Jan Fischer pojawia się na scenie wychodząc z widowni. 2. Aktorzy, siedząc na widowni, zadają pytania pisarzowi. 3. Aktorzy jako Czesi, a potem jako Polacy zwracają się do widzów w odwróconych rolach</p>	<p>1. Z widowni wychodzi prawnik i prowadzi dialog z Pawłem, Podczas przemówienia Pawła – odbiór nagrody, sły chać obelgi z widowni 2. Paweł zwraca się do widzów, wygłaszając swój najważniejszy monolog</p>	<p>1. Pierwsza scena – aktor grający konferansjera, zwraca się bezpośrednio do widzów 2. Do widzów zwracają się także: Ernest Wili mowski, Adolf Dymsha</p>

5. Burza mózgów:

- Uczniowie/uczennice odpowiadają na pytania znajdujące się na kartach pracy.
- Odpowiedzi zapisują indywidualnie.
- Poszukują odpowiedzi na pytanie: Co jest elementem stylu indywidualnego w każdej z obejrzanych sztuk Piotra Ratajczaka.

Wnioski – możliwe odpowiedzi:

1. Styl indywidualny – charakterystyczny dla Piotra Ratajczaka tworzy zespół znaków teatru.
2. Tworzą go:
 - dynamizm spektakli
 - naprzemienna zmienność nastroju scen
 - przemyślany i wyrazisty ruch sceniczny
 - ascetyczna scenografia
 - wykorzystywanie multimedialności
 - chóralne powtarzanie słów i zdań
 - skłonność do aluzji do współczesności

- spektakle tworzące zespołowe kreacje aktorskie
- wcielanie się aktorów w różne role w ramach jednego spektaklu.

ZADANIE DOMOWE:

1. Napisz recenzję spektaklu Piotra Ratajczaka, uwzględniając wszystkie elementy, o których mowa była podczas zajęć, starając się określić ich funkcje w przedstawieniu.

Karta pracy dla grupy I

1. Czym jest wg Ciebie ruch sceniczny?

.....

.....

.....

.....

2. W jaki sposób zachowują się aktorzy na scenie? Jakie pozy przybierają? Jakie to ma znaczenie dla danego spektaklu? Podaj przykłady.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jakie gesty wykonują aktorzy? Zwróć uwagę na ich powtarzalność. Jakie ma to znaczenie dla konkretnego spektaklu?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Jaką rolę w spektaklach spełnia bieg dookoła sceny, taniec i rzeźba? W jakich momentach są wprowadzane? Czemu służą

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Wnioski:

.....

.....

.....

.....

Karta pracy dla grupy II

1. Co to jest scenografia i jaką rolę spełnia ona w teatrze?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Scharakteryzuj scenografię w spektaklach Piotra Ratajczaka, Co jest jej cechą najważniejszą (wyróżniającą)?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jakie rekwizyty wykorzystuje reżyser? Które z nich mają największą moc oddziaływania i wywołują największe emocje?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Jaką rolę pełnią multimedia w spektaklach Piotra Ratajczaka? Podaj przykłady ich wykorzystania.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Wnioski

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy dla grupy III

1. Zwróć uwagę w jaki sposób reżyser buduje nastrój w swoich spektaklach. Określ go.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Co jest cechą charakterystyczną kompozycji, którą w swych spektaklach zastosował Piotr Ratajczak?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Z jaką muzyką mamy do czynienia w spektaklach Piotra Ratajczaka? Scharakteryzuj ją.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Dlaczego reżyser posługuje się aluzją w swych dziełach? Podaj przykłady jej wykorzystania.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Wnioski

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy dla grupy IV

1. W jaki sposób kreowane są postacie w spektaklach Piotra Ratajczaka?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Podaj przykłady aktorów wcielających się w różne postacie w konkretnych spektaklach.

.....
.....
.....
.....
.....

3. Jaką rolę odgrywa w teatrze Ratajczaka fakt tworzenia zespołu, który kilkakrotnie buduje nową sytuację sceniczną?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Aktorzy i widzowie? Scharakteryzuj relację. W jaki sposób aktorzy wykorzystują widownię (miejsce) w spektaklach?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Wnioski

.....
.....
.....
.....
.....

Elżbieta Borkowska

Matematyka po spektaklu.

Spektakl *Český diplom* przybliży skomplikowane dzieje naszych południowych sąsiadów i trudy ich życia w systemie totalitarnym.

Zwraca także uwagę na to, że Czesi lubią przymiotnik „złoty”. I tak możemy w Czechach wędrować po Złotych Górach. Najślawniejsza ulica w Pradze to Złota uliczka. Najważniejszym miejscem dla pisarza B. Hrabala była knajpa Pod Złotym Tygrysem, gdzie popijał piwo Złoty Bażant. Najpopularniejszy czeski piosenkarz Karel Gott ponad 20 razy zdobył tytuł Złotego Słowika. Znanym czeskim zespołem w latach 1968-1970 był zespół Golden Kids.

Wprawdzie sztuka nie odwołuje się wprost do zagadnień matematycznych, ale ów „drogocenny” przymiotnik pozwala nam do owej dziedziny nauki odwołać się w całkiem płynny sposób. W matematyce istnieje bowiem złota liczba, która związana jest ze złotym podziałem.

Już Euklides w swym dziele „Elementy” podał jego definicję. Polega on na takim podzieleniu odcinka na dwie części, aby stosunek długości dłuższej części do długości krótszej części był taki sam jak stosunek długości całego odcinka do długości dłuższej części. Ten stosunek oznacza się literą φ .

Złoty Podział

a

b

$(a+b)$

Zadanie 1.

Na podstawie rysunku zapisz ten podział za pomocą równania. Następnie rozwiązując to równanie oblicz, ile wynosi liczba φ . Sprawdź w arkuszu kalkulacyjnym przybliżenie dziesiętne liczby φ .

*

Złota liczba znalazła też odzwierciedlenie w świecie sztuki za sprawą Leonarda da Vinci i jego rysunku „człowieka idealnego” zwanego też „człowiekiem witruwiańskim”. Człowiek na tym rysunku reprezentuje proporcje osoby dorosłej, które są kanonem artystycznym idealnej postaci ludzkiej.

Stosunek wzrostu człowieka do odległości od stóp do pępka wynosi φ .

Stosunek odległości od ramion do czubka głowy do odległości od brody do czubka głowy wynosi φ .

Stosunek odległości od koniuszków palców do łokcia do odległości od łokcia do nadgarstka wynosi φ .

Stosunek odległości od pępka do czubka głowy do odległości od ramion do czubka głowy wynosi φ .

Stosunek odległości od kolan do pępka do odległości od kolan do stopy wynosi φ

Zadanie 2.

Dokonaj potrzebnych pomiarów swojego ciała i sprawdź, czy jesteś „złotym człowiekiem”. Dzięki złotemu stosunkowi możemy również sprawdzić, czy nasza twarz jest idealna.

Zadanie 3.

Sprawdź, która z bohaterek, o których była mowa w spektaklu miała „złotą twarz”? Zmierz potrzebne długości i oblicz:

stosunek długości od czubka głowy do brody do szerokości twarzy mierzonej od wewnętrznych granic uszu,

Stosunek długości ust do długości podstawy nosa

Stosunek odległości od brwi do środka ust do długości nosa (od brwi do czubka nosa)

Lida Baarova (audiovis.nac.gov.pl)

Marta Kubisova (nc-zpevnik.wz.cz)

Olga Hepnarova (kobieta.wp.pl)

Hana Brejchova (www.cas.sk)

*

Czesi postawili w Pradze największy w Europie pomnik Stalina. Monument miał 15-m wysokości (nie licząc cokołu), 12 m szerokości i 22 m długości. Zużyto do jego budowy ok. 260 bloków granitu o wymiarach 2 m x 2 m x 2 m.

Zadanie 4.

Sprawdź czy prostokąt 22 m x 12 m (podstawa pomnika) jest złotym prostokątem. Jeżeli nie jest to zmodyfikuj jego wymiary tak, żeby tworzyły złoty prostokąt (długość dłuższego boku pozostaw niezmienną).

*

Złoty podział można odnaleźć również w architekturze, np. w piramidach. Piramidy były symbolem potęgi i władzy faraona, a stosunek wysokości ściany bocznej piramidy do połowy długości krawędzi jej podstawy wyrażał się liczbą φ .

Zadanie 5.

Korzystając ze złotego prostokąta z poprzedniego zadania, odetnij kwadrat, którego bok ma długość krótszego boku złotego prostokąta.

- Zaprojektuj na nim piramidę zachowującą złoty podział — oblicz wysokość ściany bocznej i wysokość piramidy. Wyniki podaj z dokładnością do części setnych.
- Oblicz objętość zaprojektowanej przez Ciebie piramidy. Porównaj ją z objętością granitu użytego do budowy pomnika Stalina.
- Oblicz, ile razy zwiększyć lub zmniejszyć wymiary Twojej piramidy, aby wykorzystać cały granit.

ODPOWIEDZI.

Zad.1.

$$\frac{a}{b} = \frac{a+b}{a}$$

$$\frac{a}{b} = 1 + \frac{b}{a}$$

$$\varphi = \frac{a}{b}$$

$$\varphi = 1 + \frac{1}{\varphi}$$

$$\varphi^2 = \varphi + 1$$

$$\varphi^2 - \varphi - 1 = 0$$

$$\Delta = 5 \quad \sqrt{\Delta} = \sqrt{5}$$

$$\varphi_1 = \frac{1 + \sqrt{5}}{2} \quad \varphi_2 = \frac{1 - \sqrt{5}}{2}$$

Ponieważ równanie dotyczy długości odcinka to φ_2 odrzucamy, bo długość odcinka musi być liczbą dodatnią. Złota liczba to $\frac{1+\sqrt{5}}{2}$. Jest to liczba niewymierna.

Aby sprawdzić w arkuszu kalkulacyjnym przybliżenie dziesiętne liczby φ należy w dowolnej komórce wpisać formułę $= (1+\text{pierwiastek}(5))/2$ i sformatować komórkę zwiększając liczbę miejsc dziesiętnych, aby pokazać wartość z większą dokładnością.

Zad.4.

Prostokąt 22m x 12m nie jest złotym prostokątem.

$$\varphi = 1,618 \quad x - \text{szukana długość krótszego boku}$$

$$\frac{22}{x} = 1,618$$

$$x = 13,6$$

Zmodyfikowane wymiary: 22m x 13,6m

Zad.5..

Odcinamy kwadrat 13,6m x 13,6m.

- a) Szkicujemy ostrosłup prawidłowy czworokątny.

h_b – wysokość ściany bocznej

$$\frac{h_b}{6,8} = 1,618$$

$$h_b = 11 \text{ (m)}$$

Wysokość piramidy (H) obliczamy korzystając z tw. Pitagorasa

$$H^2 + 6,8^2 = h_b^2$$

$$H = 8,65 \text{ (m)}$$

- b) $V = \frac{1}{3} \cdot P_p \cdot H$ P_p – pole podstawy

$$V = \frac{1}{3} \cdot (13,6\text{m})^2 \cdot 8,65\text{m} = 533,33\text{m}^3$$

$$V_{\text{granitu}} = 260 \cdot (2\text{m})^3 = 1280\text{m}^3$$

Objętość granitu jest 2,4 razy większa od objętości zaprojektowanej piramidy.

- c) Aby wykorzystać cały granit należy wymiary zaprojektowanej piramidy zwiększyć $\sqrt[3]{2,4} \approx 1,338$ raza.

BIOGRAMY

Michalina Butkiewicz

Edukatorka, nauczycielka dyplomowana. Ekspertka ds. awansu zawodowego nauczycieli oraz w zakresie podstawy programowej języka polskiego. Autorka scenariuszy lekcji języka polskiego. Od 2000 roku przygotowuje i realizuje projekty edukacyjne dla nauczycieli i uczniów w teatrach: Teatrze Powszechnym w Warszawie, Teatrze Współczesnym w Szczecinie, Teatrze Polskim w Bydgoszczy, Teatrze Lalek Pleciuga w Szczecinie oraz w Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych: *Teatroteka – Laboratorium Kreatywności*. Autorka projektów edukacyjnych realizowanych w ramach Festiwalu Teatru dla Dzieci i Młodzieży „Korczak”, w tym, w czasie Światowego Kongresu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży w 2014 r. Przewodnicząca Zarządu Głównego Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów w latach 2009–2013.

Ewa Malik

Jest nauczycielką języka polskiego od 18 lat. Studiowała filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie i historię na Uniwersytecie Opolskim. W swojej pracy poszukuje ciekawych metod i rozwiązań dydaktycznych. Zajmowała się regionalizmem i gwarą śląską, współpracowała z Muzeum Powstania Warszawskiego i dwa lata prowadziła projekt edukacyjny *Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej*.

Joanna Dominiak

Nauczycielka dyplomowana języka polskiego, pracuje obecnie w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 im. Adama Mickiewicza w Prudniku. W roku 2000 ukończyła filologię polską (studia magisterskie) ze specjalizacją francuską i kursem medjoznawstwa na Uniwersytecie Opolskim. Za najcenniejszy w swojej pracy uważa dobry kontakt z młodzieżą. Obok pracy wychowawczej i edukacyjnej przygotowuje wraz z uczniami spektakle teatralne, wystawiane na szkolnej scenie. Do najważniejszych przedsięwzięć zalicza przygotowanie i wystawienie: *Pigmaliона* B. Shawa, *Ślubów panińskich* A. Fredry, *Klubu kawalerów* M. Bałuckiego oraz *Konrada Wallenroda* A. Mickiewicza. Jej pasją obok teatru i kina są siatkówka oraz biegi długodystansowe.

Elżbieta Borkowska

Nauczycielka dyplomowana matematyki i fizyki w Publicznej Szkole Podstawowej im. Powstańców Śląskich w Dobrodzieniu. Studiowała matematykę ze specjalizacją informatyka na Uniwersytecie Opolskim i fizykę na Uniwersytecie Wrocławskim. Egzaminatorka Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu. Zwolenniczka nie-szablonowych metod aktywizujących uczniów. Autorka innowacji pedagogicznych. Realizowała projekty edukacyjne w ramach programu etwinning. Prowadziła projekty: *Nowe technologie na usługach edukacji, Matematyka Innego Wymiaru.*

SPIS TREŚCI

Michalina Butkiewicz, Wstęp	3
Ewa Malik, Dobry zwyczaj? Nie pożyczaj? O zapożyczeniach i źródłach języka polskiego.	5
Michalina Butkiewicz, Losy i emocje bohaterów spektaklu <i>Český diplom</i> . Rozmowy w kontekście przedstawienia Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu.	13
Michalina Butkiewicz, Jednostka w społeczeństwie. Rozmowy w kontekście spektaklu <i>Český diplom</i> w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu.	37
Joanna Dominiak, Styl indywidualny w malarstwie i filmie.	43
Joanna Dominiak, <i>Styl to nowe widzenie rzeczywistości</i> – strategie artystyczne Piotra Ratajczaka.	49
Elżbieta Borkowska, Matematyka po spektaklu.	61
Biogramy	70

Marszałek
Województwa Opolskiego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
ORAZ Z BUDŻETU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO**

